

HUMBOLDT, ALEXANDER VON
LINDH
BONPLAND, AIMÉ JACQUES ALEXANDRE GOUJARD

**Herrarne von Humboldts och Bonplands
resa till wändkretsarne åren 1799, 1800,
1801, 1802, 1803 och 1804. Ett utdrag ur
deras memoirer af J.C. Delametherie.
Öfversättning ifrån tyskan af E.W.
Djurström**

Örebro
1808

EOD – Millions of books just a mouse click away! In more than 10 European countries!

Thank you for choosing EOD!

European libraries are hosting millions of books from the 15th to the 20th century. All these books have now become available as eBooks – just a mouse click away. Search the online catalogue of a library from the eBooks on Demand (EOD) network and order the book as an eBook from all over the world – 24 hours a day, 7 days a week. The book will be digitised and made accessible to you as an eBook.

Enjoy your EOD eBook!

- ➔ Get the look and feel of the original book!
- ➔ Use your standard software to read the eBook on-screen, zoom in to the image or just simply navigate through the book
- ➔ *Search & Find:* Use the full-text search of individual terms*
- ➔ *Copy & Paste Text and Images:* Copy images and parts of the text to other applications (e.g. word processor)*

* Not available in every eBook.

Terms and Conditions

With the usage of the EOD service, you accept the Terms and Conditions provided by the library owning the book.

- ➔ Terms and Conditions: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/en/agb.html>

More eBooks

Already more than 30 libraries in over 12 European countries offer this service.

Search books available for this service: <http://search.books2ebooks.eu>

More information is available at <http://books2ebooks.eu>

HUMBOLDT & BONPLAND *L. Savat.*

Res.

Amer.

(GK)

1700-1829

Res.
Amer.
1700-1829

Herrarne von Humboldts och Bonplands

Resa

till

Wändretsarne

Åren

1799, 1800, 1801, 1802, 1803 och 1804.

Ett Utdrag ur deras Memoirer

af

J. C. Delametherie.

Öfversättning ifrån Tyskan

af

E. W. Djurström.

Örebro,

Tryckt hos Nils Magnus Lindb, 1808.

General and complete

RECIPE

IN

THE ART OF

COOKING

AND THE MYSTERY OF THE

ART OF

BY

J. B. COOK

Author of

THE ART OF

COOKING

Tyffe Öfversättarens Företal.

Ännu aldrig har en Resandes företag väckt större sensation, och lifligare längtan efter utagifwandet af des Dagbok, än Herr Alexander von Humboldts. Den ogrundade och salika tidningen om hans död väckte fyra stora nationers allmänna och verkliga upprigtiga deltagande, och wi Tyfvar ansågo hans död som en national förlust, oersättlig för utwidgandet af wår Werlds-natur och folkännedom.

Wi betrakte med afund wåre Öfwer-Rhen-ske grannar, emedan Herr von Humboldt wid sin återkomst till Europa först besökte dem, och mången gör till och med sin national stolthet förebräelse dertför; men hwilken nation tog före och under hans Resa en så werksam och warm andel i denna förträfflige Resandes öde? Hwilken nation hade den adla och wälmenande affigten, att låtta hans resa, en affigt, hwilken, om också omständigheterna förhindrade des utförande, dock wittnade om den bästa wilja? Och från hwilken nation härstammade den, som delade hans farliga företag?

Amerikas förste upptäckare väckte knapt så mycket uppseende, och ännu aldrig har en Resande blifwit så ärofult emottagen, som han.

och det i en stad som kallar sig Europas hufvudstad, och inom flit flöte äger det största förråd af egen kultur. Si Herr Delametheries ord, med hvilka han karakteriserar den vesande — *c'est une Academie entiere réunie dans un seul* — i dessa ord ur en Fransmans mun, hwars national-säfänga ej förlorat sin styrka genom wetenskapernas studerande, ligger det största och uttrycksfullaste bewiset af hans värde.

Swad wi här lemna åt Allmänheten är ett kort sammandrag af de betydligaste omständigheter i hans Resa. Originalen utgafs på Franska språket under titel af: *Notice d'un Voyage aux tropiques, exécuté par M. M. Humboldt et Bonpland, en 1799, 1800, 1801, 1802, 1803, et 1804, par J. C. Delametherie.* För meddelandet af Originalen hafwe wi att tacka en ädel och warm beforsdrare och wän af allt sant, skönt och godt, som gjort sig högt förtjent af wetenskaperna.

År 1799 och 1800.

Det intresse, som den lärda werlden med så grundade skäl tager i Herrarne Humboldts och Bonplands Resa, äfwensom mitt wännskapsfulla förhållande med desse begge ädle män, ålägger mig den angenäma och dyrbara skyldigheten, att åt alla wänner och dyrkare af desse begge märkwärdiga Resande meddela en möjligast noggrann underrättelse om deras nu mera fulländade resa, som jag inhämtat dels af deras offentliga och privata Brevwärling, dels ur deras i National-Institutet upplästa memoirer. Denna underrättelse är wäl korr, men likwäl ganska noggrann och sann.

Sedan Herr Humboldt i Tyskland, Pohlen, England, Frankrike,

Schweitz och Italien i åtta år gjort fysikaliska försök och forsökningar, kom han år 1798 till Paris, der National-Museum föreslog honom att med Kapten Baudin göra en Resa kring Jorden.

Just då han war i begrepp att med Alexander Aimé Goujou Bonpland (en Eleve ur Medicinska och Botaniska Trädgårds-Skolan i Paris) afresa till Havre, twingade det ännu uppkomna kriget med Österrike, och bristen på tillräckliga fonder, Direktorium att till en lägligare tidpunkt uppskjuta Kapten Baudins Resa. Herr von Humboldt, som sedan 1792 fattat och bibehållit den föresatsen, att på sin egen belöfnad företaga en Resa till Wändkretsarne, för att utvidga fysikens studium, beslöt nu, att följa den till Egypten affickade Lärdesmen då slaget wid Abukir affår all
direkt

direkt kommunikation med Alexandria, så fattade han det beslutet, att gå ombord på en Swenskt Fregatt, som skulle föra Konsuln Herr Sköldes brand till Algier, derifrån följa med Karavanen till Mecca, och sedan genom Egypten och Persiska Hafswiken begifwa sig till Indien; men det kriget, som i Oktober månad år 1798 helt oförmodadt utbrast imellan Frankrike och de Barbariska magterna, äfvensom oroligheterna i Orienten, hindrade hans afresa från Marseille, der han förgäfwes wäntat hela två månader.

Misnöjd öfwer detta nya dröjsmål, men beständigt syfvelst med sin plan, att följa med den Egyptiska expeditionen, reste han till Spanien, i det hopp, att under Spaniskt flagg lättare kunna komma från Carthagena till Lavante, Algier eller Tunis.

Han tog vägen till Madrid, öf-
 wer Montpellier, Perpignan, Barcel-
 lona och Valenzia. Tidningarne ifrån
 Orienten blefwo med hwar dag mera
 bedröfliga; kriget fördes der med en
 bitterhet utan exempel; han såg sig
 derföre twungen, att afstå från sitt för-
 rehaswande att genom Egypten fram-
 tränga till Indostan; men ett lyckligt
 sammanträffande af omständigheter gjorde
 honom snart skadeslös för den leds-
 nad, som hans långa wäntan förorsak-
 at honom.

I Mars månad 1799 meddelte ho-
 nom hoswet i Madrid den widsträckt-
 ste och oinfränkaste tillåtelse till en re-
 sa till de Spaniska Kolonierna i Ame-
 rika, för att der anställa alla de ef-
 terforskningar och försök, hwarigenom
 Wetenskapernes krets kunde utwidgas;
 en tillåtelse, som länder Regeringens
 liberala tänkesätt till stor ära. Hans

Ka-

Katolska Majestät tycktes hysa ett personligt intresse för den lyckliga utgången af denna expedition, och Herr von Humboldt reste efter några månaders wistande i Madrid och Aranjuez, i Junii månad 1799 från Europa. Hans wän Bonpland, som ägde den utmärktaste lämnedom i Botaniken och Zoologien, förenad med den oförtrutnaste iswer och kärlek till wetenskaperna, som lär oss att utbärda alla fysiska och moraliska behofwer, åtföljde honom.

I sällskap med denne wän, fulländade Herr von Humboldt, inom en tid af fem år och på sin egen bekostnad, en Resa till de begge Hemisfererne; en Resa, som dels till watten, dels till lands innehåller en sträcka af 9000 mil, och är den längsta, som nånsin en privat person företagit.

Deſe begge Reſande, förſedde med rekommendations betyg från Spanſka Hofwet, afreſte med Fregatten Pizarro från Corunna till de Kanariſka Öarna; de ſeglade förbi Du Graziöſa, nära wid Lancerotte, och landſtego på Teneriffa, der de upplåtra de ända till ſpetsen af Pico, för att här göra en analys öfwer den atmosfäriſka luften och anſtälla geologiſka obſervationer öfwer Afrikas Baſalt och Porfyrtlenar.

I Juli månad kommo de till hamnen af Cumana i hafswiken Cariaco, en del af Södra Amerika, ſom blifwit ſå namnlunnig genom den oförtruwne Löfflings miſöden och der utſtåndna beſwärligheter. Under loppet af åren 1799 och 1800 beſökte de kusten af Paria, de Indianſka Miſſionerne, Chaymas och Provinſen Nya Andaluſien, en af de varmaste, men
och

också sunnhaste länder på jorden, fast det ofta blifwit skadadt af förfärliga jordbäfningar; de genomreste Provinserna Nya Barcellona, Venezuela och det Spanska Guyana.

Sedan de utstakat longituden af Cumana, Caraccas och några andra orter, medelst obserwerandet af Jupiters Drabanter, ifrån spetsen af Cesaripe, och botaniserat den med Besarria *) krönte Sillan från Avila, afreste de i Februari månad 1800 från Caraccas hufvudstad till Araguas täcka och förtjusande dalar, der den stora sjön wid Valenzia väcker minnet af Genfersjön, men för dess pragtfulla vegetation ser mycket vackrare ut, än den sednare.

Ifrån Portocabello wände de sig åt söder, och framträngde ifrån kusterna af det Antilliska hafwet ända

A 6

till

---

*) Kallare Bejarria.

till gränserna af Brasilien emot Equatorn; de genomvandrade nu de vidsträcktta slätterna omkring Calabozo, Apura, och Nedra Drenoco, Lianos, ödemarker, som liknade de Afriskiska, der genom den swala hettans drifningskraft den Reaumuriska thermometeren steg ifrån 33 till 37 grader, och der den brännande marken på mer än 2000 quadrat mil endast faller 5 tum på blyvägen.

Hafesanden wisar här öfverallt fenomenet af refraction och det sällsamaste uppsvällande. Utan att under den warma årstiden alstra eller uppdrifwa det minsta grässtrå, innehåller den dock Krokodiler och Skallerormar. Vattenbristen, solhettan och det af warma windar upprördastofvet uttrötta den resande, som på sin mulåfna måtte råtta sig efter stjernornas lopp, eller efter de här och

der

der stående buskar af *Mauritia* och *Embothrium*, som man finner på något ställe under en wäg af tre eller fyra mil.

Till S. Fernando ifrån *Apura* i Provinsen *Barinas* började *Herrarsne von Humboldt* och *Bonpland* en beswärlig sjöresa af mer än 500 sjömil, i Kanoter, och utkastade en Karta öfver landet med tillhjelp af longituds ur, stjernorna och månens widd.

De foro utföre *Rio Apura*, som under 70:de latitudsgraden faller in i *Orenoco*. Knappt undkomne den hotande faran af ett skeppsbrott nära wid ön *Pananuma*, foro de åter oppföre denna sednare flod, ända till mynningen af *Guaviare*, passerade de berömda wattenfallen wid *Atures* och *Maypure*, der hålan wid *Atarups* innesluter mumierna af en genom *Korai-bernes*

bernes och Maraviternes krig förstörd nation.

Ifrån mynningen af Rio Guaiware, som har sitt ursprung från Andiska bergen i Nya Granada, och hwilken Pater Gumilla orätt hållit för Orinocos källa, lemnade de denna och soro åter oppføre de små floderna Atabapo, Tuamini och Zemi.

Ifrån Missionen i Javita framträngde de till lands ända till källorna af Guainia, som Europeerne kalla Rio Negro — den swarta floden — och som Condamine, hwilken blott såg den wid dess utlopp i Amazon-floden, kallar ett haf fullt af sött watten. Ett dusin Indianer buro Kanoterne genom tät skog af Hevea, Echinis och Laurus Cinnamomoides till Cano Pimichin. Genom denna lilla flod kommo våre resande till den swarta floden

den

den, hwilken de foro utföre ända till den lilla fästningen S. Carlos, hwilken man origtigt placerat under Equas torn, och derifrån ända till gränserna af Grand Para, Brasiliens hufwudkapitaneri.

En isfrån Temi till Nimichin ledd kanal, hwilken i anseende till markens jemna beskaffenhet wore ganska lättgräsd, skulle åstadkomma en inre förening imellan Provinsen Caraccas och Paras hufwudstad, hwilken skulle blifwa mycket kortare, än den isfrån Casiquiar. Medelst denna Kanal, (ty sådan är flodernas beundransvärda beskaffenhet på detta nya fasta land) skulle man isfrån Rio Guallaga, tre dagsresor isfrån Lima eller Söderhafwet, kunna på en Kanot fara genom Amazon-och swarta floden, ända till mynningen af Orinoco, midt
emot

emot ön Trinidad; en resa af nära 2000 mil.

Det missförstånd, som då herrskade imellan hofwen i Madrid och Lisabon, hindrade Herr von Humboldt, att sträcka sin operation öfwer S. Gabriel de las Cochuellas i General-Capitaneriet uti Grand Para.

Sedan la Condamine och Maldonado astronomiskt bestämt mynningen af Rio Negro, war detta hinder mindre lämbart, och nu återstod för deras uträkning och undersökning en långt obekantare del, en gren af Orenoco, Casiquiare kallad, som förenar Orenses och Amazonfloden, och om hwars existans man för 50 år twistade så mycket. Till detta a betes utförande stego Herrarne von Humboldt och Bonpland åter ombord, och seglade från den Spaniska fästningen S. Carlos, på den swarta flo-

floden och Casiquiare tillbaka till
Drenoco, och på denna sednare till
Missionen i Esmeraldo, wid det eld-
sprutande berget Duida, eller till flo-
dens ursprung.

Guaicas-Indianerne, en ganska
hvit, och derjemte ganska småväxt,
nästan dwärgaktig, men frigiff men-
niskorace, bebo landet wästerut ifrån
Passimoni, och de lopparsfärgade Gua-
jariberne, som äro ännu wildare än
de förre, till och med mennisköktare,
tillintetgjorde hwarje försök att fram-
komma till källan af flodwa Drenoco,
hwilken de eljest ganska rigtiga och
korrekta Couliniska kartorna sätta i en
långt östligare latitud.

Ifrån Missionen Esmeralda, hwil-
ken ligger i den mest afföndrade och
ensamma wrå af denna Indiska werld,
foro våra Resande 340 franska mil,
det will säga, hela Drenoco, ända till
des

des mynning ned till St. Thomas i Nya Guayana, eller Angostura, passerade för andra gången wattenfallen, på hwilkas södra sida de begge Författarne öfwer dessa negders märkwärdigheter Pater Gumilla och Caullin, aldrig framträngt.

På denna långa och mödosamma sjöresa blottställdes våra Resande för oupphörliga plågor genom bristen på lifsmedel och betäckning, genom de nattliga regusskurarne, genom det beständiga wistandet i skogarne, genom Mosquitos och tusen andre stickande och giftige Insekter, och genom omöjligheten, att i anseende till Krokodilernes och den lilla Karabiska fiskens wildhet uppriffa sig genom badningar, och genom ett brännande heit och dock sultigt Klimats ombytlighet. På Drenoco wände de nu om till Barcelona och Cumana genom flåtrierna omkring

kring Cari, och de Karaibiske Indias
 nernes missioner, en utomordentlig och
 näst Patagonerne kanske den största
 och starkaste menniskorace på jorden.

Efter några månaders vistande
 på kusten, begåfwo de sig till Havana
 genom den södra delen af St. Do-
 mingo och Jamaica. Denna på en
 sen årstid företagna sjöresa war äfwen
 så långvarig som farlig, emedan far-
 tyget lopp fara, att nattetid krossas
 mot de söderut belägna klipporna af
 sandbanken wid Bibora, hwilkas läge
 Herr von Humboldt utstakat me-
 delst Chronometern.

Han uppehöll sig tre månader
 på ön Cuba, der han syfellsatte sig
 med utstakande af Havanas longitud
 och upprättande af en ugn för socker-
 kolningen, en inrättning, som der bi-
 behållit sig och blifwit tämmeligen all-
 männeligen införd.

Han

Han var just i begrepp att afresa till Vera Cruz, emedan han räknade på, att genom Mexico och Acapulco komma till de Filippinska öarne, och derifrån, om möjligt wore, genom Bombai, Bafora och Aleppo, till Konstantinopel, då satta under rättelser om Kapten Baudins Resa oroadde honom och twungo honom att ändra sin plan. Amerikanske tidningarne innehöllo, att denne sjöfarande afrest ifrån Frankrike till Buenos-Ayres, och sedan han seglat förbi Cap Horn, ämnade begifwa sig till kusterne af Chili och Peru.

Herr von Humboldt hade, sedan sin afresa från Paris år 1798, lofwat National-Museum och Kapten Baudin, att, på hwilken del af jorden han ock besann sig, det alltid skulle blifwa hans fasta föresats, att förena sig med den Franska Expeditionen,

nen, så snart han fick underrättelse om att den utslupit.

Han smickrade sig med det hopp, att hans och Bonplands forskningar, så vida de förenade dem med de som blifwit gjorda af de Naturforskare, som åtföljde Kapten Baudin, skulle för WitenSkapernas framgång blifwa mycket nyttigare, och detta föranlät honom, att direktte till Europa affända ManusKriptet af sin Dagbok öfwer åren 1799 och 1800, och att hyra en liten Golette i hamnen wid Batabano, hwilken skulle afgå till Carthagena i Indien och derifrån, så fort som möjligt genom det trånge passet wid Panama till Söderhafwet; han hoppades att antingen i Guayacuil eller Lima träffa Kapten Baudin, och ämnade, i sällskap med honom besöka Nya Holland och Darne i Stilla Hafwet, hwilka äro så intressanta

refanta så wäl i anseende till des risedomar i Wäxtriket, som äfwen i moraliskt hänseende.

Han fann nu att det war oklokt handladt, att för farorna af en så lång sjöresa blottställa nyss samlade och i ordning satta Manuskripten och Samlingar. De Manuskripten, öfwer hwilkas öde Herr von Humboldt hela tre åren, ända till sin ankomst till Filadelfia, swåfwade i den plågsammaste omisshet, äro räddades; men en tredjedel af Samlingarne har genom ett skeppsbrott gått förlorad på hafwets lyckligtwis har denna förlust, utom insekter ifrån Orenoco och Rio Negro, endast bestått af doubbletter; men wid detta skeppsbrott omkom en wän, åt hwilken Herr von Humboldt anförtrott sina plantor och sina insekter, Broder Juan Gonzales, en Fransiskaner Munk, en ung, högst
werk-

verksam och modig man, som ifrån
Spaniska Guyana framtrånge i denna
obelanta werld, som ännu aldrig wa-
rit widrörd af någon Europeist fot.

År 1801.

Herr von Humboldt afreste
från Batabano i Mars månad 1801,
seglade utåt södra delen af ön Cuba,
och bestämde astronomiskt åtskilliga
punkter i denna grupp af Öar, Kungs-
trågärdarne kallade, jemte inloppet i
hamnen af Trinidad. Strömdragen
förlängde till en månad en Resa, som
endast bordt räcka 14 eller 15 dagar.
De förde Goeletten för mycket wä-
sterut öfwer mynningen af Utracto.

Man

Man dröjde wid Rio Sinu, der ännu aldrig någon Botanikus sökt örter; men landningen wid Carthagena i Indien war ganska beswärlig, för bränningarnes hästighet wid S. Marthe. Goletten räddade, icke långt ifrån spetsen af Geant, i fara att krossas; man måste söka räddning wid kusten, för att lasta ankare, och detta dröjsmål skaffade Herr von Humboldt tillfälle, att så betrakta männens förlofsen den 2 Mars 1801.

Öfneligtwis erfor man på denna kust, att det redan war för länge lidet på året, för att till Söderhafwet kunna ifrån Panama segla till Guayaquil; man måste uppgifwa planen, att genomfara det tränga passet, och önskan att på närmare håll se Mutis, och betrakta dess omätliga rikedomar i Natural-historien, förde Herr von Humboldt på det beslutet, att
till

tillbringa några veckor i Turbaeos
 skogar, som pråla med *Gustavia*, *Tor-*
luifera, *Anacardium Caracoli*, och de
 Peruvianske *Botanicis Cavanillesea*,
 och sedan på 35 dagar segla oppföre
 den sköna och majestätiska *Magdalen-*
floden, öfver hwilken han, oaktadt de
 plågsamma *Mosquitos*, utlastade en
 Karta, medan Bonpland studerade
 Vegetationen som i synnerhet war rik
 på *Heliconia*, *Psychotria*, *Melastoma*,
Myrodia, och *Dyhotria emetica*, hwars
 rot kallas *Ypicaccuana* ifrån *Car-*
thagena.

Efter föregången landning på
 Honda, begåfwo sig våra Resande
 på mulåsnor (det enda sättet att resa
 i södra Amerika) på ohyggliga vä-
 gar, genom elskogar och boskeer af
Melastoma och *Cinchona*, till S. Jö
 ifrån Bogota, huswudstaden i Nya
 Granada, som är belägen på en tåll

slätt, höjer sig 1360 famnar öfver hafwet, och gynnad af en beständig vår odlar Europas hwete och Afriens Sesam.

Mutis prägtiga samlingar, det stora, öfverraskande wattenfallet wid Tequendama, som störtar sig från en höjd af 98 famnar, Bergwerken wid Mariquita, St. Anna och Zipaguira, den af naturen danade bryggan wid Icononzo, twenne klippor af en jordbåfning slitna från hwarandra, och så placerade, att de midt imellan sig bära den tredje, som hänger i luften; alla dessa sällsamma föremål syfellsatte i S. Jé våra Resande ända till September månad 1801.

Derifrån företogo de sig, fastän regnet gjort wägarne nästan alldeles odugliga, resan till Quito; genom Fusagasuga stego de åter ned i dalen wid Magdalenfloden, passerade Anderne

berne wid Quindin, der Tolinas suds
betäckta spets upplysta sig midtuti sko-
gar af Storar, trådformiga Passions-
blommor, Bamborör och Bappalmer.
Här måste man hela fjorton dagarne
slåpa sig fram genom en ohygglig
gnttja och orenlighet; och, liksom i
Drenoco, på god lycka sofwa i sko-
garne, der man ej såg någon enda
menskelig warelse.

Då de barsota och genomblötte
ända in på kroppen af det beständiga
regnet, ankommo till dalen wid floden
Cauca, stannade de i Carthago och
Buga, och genomwandrade sedan Pro-
vinsen Choco, fäderneslandet för Pla-
tina, som man der finner imellan Oli-
vin och Mugit blandade Basaltklip-
por, Grönsten och Fosfitt träd.

Genom Caloto och guldträttes-
rierna wid Quilichas nedstego de till
Popayan, som Bouguer före sin åter-

komst till Frankrike besökte och som ligger wid foten af den snöbetäckta Vulkanen wid Purace och Sotara; en af de behagligaste lägen i det förträffligaste klimat på jorden. Thermometern stod här beständigt på 17 ända till 19 graden Reaumur. Sedan de med mycken möda upplåtrac ända till Kratern af Vulkanen Purace, hwars öppning war fullt af kokande watten, och som midt i snön med förfärligt buller upplastade dunster af swafwelaktiga wattenämnen, gingo de ifrån Popayan, genom de branta Cordilererna wid Almaguer, till Pasto, och undwelo derigenom den smittsamma och förgiftade atmosfären i dalen wid Patia.

Ifrån Pasto, en stad, som ligger wid foten af en brinnande Vulkan, wandrade de genom Guachual öfwer den höga bergsslätten i Provinser

vinsen de los Pastos, som genom Bul-
lanerne wid Chili och Cumbal Fil-
jes ifrån Stilla Hafwet, och är så
berömd för sin stora fruktbarhet på
hwete och Erythroxelon peruvianum,
som också kallas Coka.

Anteligen, efter en! Resa af fy-
ra månader endast på mulåsnor i den
södra Hemisferen kommo de till stä-
derna Ibarra och Quito. Denna långa
Resa genom de höga Andernes bran-
ta Cordillerer, på en årstid, då vä-
garne woro nästan omöjliga att fär-
das, och under hwilken man dagligen
7 till 8 timmar war blottställd för ett
beständigt regn, och tillika war belas-
trad med ett stort antal Instrumenter
och brydliga samlingar, skulle hafwa
warit omöjlig, utom det ädelmod, som
wisades de Resande af Herr Men-
diunetta, Vice-Konung i S. Fé,
och af Baron Carondelet, Presi-
dent

dent i Quito, hvilka lika ifrige i sitt
bemödande för Wetenskapernes utwid-
gande, låto på en sträcka af 450
mil laga vägarne och de farligaste
broar.

År 1802.

Herrarne von Humboldt och
Bonpland kommo den 6 Januari
1802 till Quito, denne i Astrono-
miens Årsböcker genom en Conda-
mines, Bouguers, Godins, D.
Jorge Juans och Ulloa arbeten
så namntunnig och berömd blifne huf-
vudstad; den utmärker sig ännu ge-
nom dess innewånarens älsfwärda egen-
skaper och i synnerhet för deras lyck-
liga böjelse för Wetenskaperna.

Wäre

Wäre Resande fortsatte hela 8 till 9 månaderne sina geologiska och botaniska forskningar i Konungariket Quito, ett land, som kanske kan anses för det intressantaste i werlden, både för den kolosala höjden af dess snöbetäckta bergstoppar, raseriet af dess oupphörligt eld, klippor, lava och swafwelwatten lastande Vulkaner, dess råta jordbäfsningar, (den, som inträffade den 7 Februari 1797 uppslukade innom få sekunder ungefär 40,000 inwånare), dess vegetation, lemningarne af den Peruvianska Byggnadskonsten, och hwad som är mer än allt detta, dess fordne inbyggares leder.

Efter twenne fruklösa försök, lyckades det för dem twenne gånger att framkomma till Krateren af Vulkanen wid Pichincha, der de anställde försök öfwer luftens analys, dess elektriska, magnetiska och hygroskopiska

B 4

kraft,

Kraft, och elasticitet, och öfwer det för-
 fände wattenets temperaturs grad. La
 Tondamine hade sett samma Kra-
 ter, och han liknade den ganska träf-
 fande wid Poeternes Chaos; men han
 war här utan alla instrumenter och
 kunde endast utstå några minuter
 här.

Då war denna oerhörda och i
 porfyrartad Basalt urholkade öppning
 fallnad och fylld med snö; wåre Res-
 sande sunno den nu ånyo antänd, och
 denna händelse war ganska bedröflig
 för den 4 till 5000 samnar derifrån
 belägna staden Quito. Det feltes ej
 mycket, att äfwen Herr Humboldt
 derwid fått pligta med sitt lif, eme-
 dan han wid sitt första försök war
 nära att falla ned deri; han befann
 sig der helt allena endast åtföljd af en
 Indian, hwilken äfwen så litet som
 han kände brädden af Krateren, och
 af

af en händelse gick öfver en blott af en tunn isfforpa betäckt öppning.

Våre Resande gjorde under deras vistande i Konungariket Quito några utvandringar till Snöbergen wid Anisana, Cotopaxi, Tunguragua och Chimborazo, som är det alldeles högsta berg på hela jordklotet, och hwilket de Franske Naturforskarna alldrig bestigit, utan endast i granskapet afmätit dess höjd. De studerade i synnerhet den geognostiska delen af Andiska Cordillerne, öfver hwilka ännu ingen afhandling utkommit i Europa. Mineralogien är, så till sägandes, mycket nyare, än Condamines Resa, hwars widsträcktä genie och orroliga verksamhet för öfrigt omfattade allt hwad som hörer till de fysiska wetenskaperna.

Herr von Humboldts trigonometriskä och barometriskä mätningar

Hefwa bewisat, att några af dessa Vulkaner, i synnerhet den wid Tun-
guragua, sänkt sig betydligt sedan
1753; ett resultat, som öfverens-
stämmer med det, som innemäntarne i
Pelileo och slätterne omkring Topia
med egna ögon blefwo warse.

Herr von Humboldt öfwertry-
gade sig, att alla dessa stora maßor
wore ett werk af kristallisationen. "Allt
hwad jag — skref han till mig, —
har sett i dessa regioner, der de hög-
sta berg på jorden finnas, har styrkt
mig i den stora tanken angående ber-
gens bildning, hwilken ni fordom fram-
ställde i er sköna theorie öfwer jor-
den, det bästa werk, som wi i detta
ämne äge. Alla maßor, som de
bildade, förenade sig efter sina
slägtskaper, enligt attraktionens
lagar, och frambragte dessa mer
eller mindre betydliga upphöj-
ningar

ningar på åtskilliga orter af jordens yta och åstadkom detta genom den allmänna Kristallisationens lagar. Det återstår således icke mer något twifwelsmål i detta hänseende för resande, som utan fördom betraktar dessa stora massor. Af våra inhämtade underrättelser och gjorda forskningar skall ni finna, att wi sökt att utwidga alla de wettenskapliga föremål, med hwilka ni sysselsätter er.

På alla dessa i Januari månad 1802 företagna utwandringar åtföljdes våra Resande af Herr Carl Montusar, son af Markis Selvas lögare i Quito. Denne sednare war en för wetenskaperna fullkomligt passionerad man, som nu sysselsätter sig dermed att på egen bekostnad låta återställa Pyramiderne wid Sarouquier.

Denne unge interessante man, som åtföljde Herr Humboldt på hela hans öfriga expedition till Peru och Mexiko, reste äfwen med honom till Europa. Omständigheterna gynnade så mycket desse tre resandes bemödande, att de flåtrade uppföre de högsta bergspetsar, hwilket ännu ej lyckats eller blifwit försökt af någon före dem.

På Vulkanen wid Antisana företaffade de sina instrumenter 2200, på Chimborazo, d. 23 Juni 1802, 3300 fot högre, än Condamine och Bouguer kunnat uppstiga på Corazon. De hunno 3036 sammar öfwer det Stilla Hafwets yta, och sågo blodet framtränga ur sina ögon, läppar och tandföt, och woro alldeles stelnade af en köld, hwilken thermometeren icke utwisade, men som uppkom af det ringa wärmämne, som under inandandet utwicklade sig i en så tunn luft. En

80 famnars djup och ganska bred rem-
na hindrade dem att uppkomma till
spetsen af Chimborazo, till hwilken
ännu ungefär 224 famnar felades för
dem.

Under sitt wistande i Quito er-
höll Herr von Humboldt en skrif-
welse, hwarmed Franska National-In-
stitutet hedrade honom, och af hwil-
ken han inhämtade, att Kapten Bau-
din hade rest till Nya Holland, och
följt den westra vägen, i det han seg-
lat förbi Goda Hopps-Udden; nu må-
ste han uppgifwa allt hopp att träffa
honom, och likwäl hade detta hopp
hela 13 månader syfvelsatt wåre Res-
sande, och betagit dem tillfälle att med
lätthet komma ifrån Havanah till Me-
xiko och Filippiniska Öarne; det hade
fört dem både land- och sjövägen mer
än 1000 mil söderut, blottställt dem
för den grymmaste wäderlek, ifrån de

snöbetäckta bergspetsarne ända till de djupa klyfter, der Thermometern dag och natt blef stående på 25 till 31 graden Reaumur.

Wane wid alla slags misöden, tröstade de sig lätt öfwer detta dem af ödet spelta spratt; de kände änyo, att menniskan ej bör göra sig räkning på annat, än hwad hennes egen energie werkar, och Baudins Resa, eller snarare den falska tidningen om den kosa han tagit, hade föranlåtit dem att genomwandra omåtliga länder, i hwilka, utom denna slump, kanstke aldrig någon naturkunnig anställt forsökningar. Herr von Humboldt beslöt nu att från detta ögonblick fullfölja sin egen expedition, och tog wägen ifrån Quito till Amazon floden och Lima, i hopp att der kunna göra den wigtiga observationen af Mercurii gång genom solskifwan.

Wäre

Wäre Resande besökte nu ruis-
 nerna af Paetacunga, Hambato och
 Riobamba, ett land, som ödelades af
 den förfärliga jordbäfningen år 1797.
 De gingo öfver snöfältet wid Ahouan
 till Cuenca, och derifrån med ganska
 stor möda för swårigheten af trans-
 porten utaf instrumenterna och örtsam-
 lingarne, som befunno sig i kistor,
 genom Paramo igenom Saraguro till
 Lora. Här war det, som de i sko-
 garne wid Gonzanamo och Malacates
 studerade det dyrbara trädet, som all-
 dräförst wisade menniskorna Kinabar-
 lens froßfördrifwande egenkap.

Det utsträckt land, som omfat-
 tade deras expedition, förskaffade dem
 en fördel, som ännu ingen Botanikus
 före dem njutit, den att få se åffkil-
 liga slag af Cinchona ifrån S. Pé,
 ifrån Popayan, Cuenza, Lora, och
 ifrån Jaen, och jemnföra den med
 Cuspa

Cuspa och Cuspare ifrån Cumana och Rio Carony, af hwilka den sednare, oriktigt kallad Cortex angosturá, synes höra till ett nytt slag af pentandria monogynia med wäxelwis stående blad.

Ifrån Lora inkommo de i Peru genom Ayavaca och Goucabamba; de öfwerstego förut den höga Andiska bergspetsen, för att begifwa sig till Amazonfloden. De måste på två dagar trettiofem gånger passera Rio Chamaya, en alltid ganska farlig passage, hwarwid de stundom måste wada öfwer, och stundom betjena sig af en flottbro. De sågo de prägtiga tornen af Chauséern wid Ynga, som man kan likna med de bästa i Frankrike och Spanien, och som öfwer Andernes porshrygg sträcker sig ifrån 1200 till 1800 famnars höjd från Cusco till Asonuan, och är försedd med

med Tambos (herbergen), och offentliga wattenkonster.

Andteligen stego de på en flottsbrö ifrån Ochroma i den lilla Indianska byn Chamaya, och foro på floden af samma namn till Amazonfloden, hwarwid de medelst obserwerandet och fulminerandet af wiså stjernor bestämde det astronomiska läget af dessa begge floders sammanströande.

La Condamine hade den tiden, då han war i begrepp att ifrån Quito återresa till Para och till Frankrike, inskrypat sig först nedanför Quebrada de Chuchunga på Amazonflodens; likaledes hade han ej anställt någon longituds observation, förrän wid mynningen af Rio Napo. Herr von Humboldt sökte att fylla denna lucka i den Franske Astronomens eljest så förträffliga karta; och for dertöre på Amazonfloden ända till wattenfallet

len

len wid Kentema, och till Tomependa, hufvudorten i Provinsen Jaen de Bracamorros; och utkastade en detalilerad plan öfver denna obekanta del af det höga Maranou, dels medelst sina egna observationer, dels genom inhemtade underrättelser af Indianske Resande.

Herr Bonpland gjorde imedlertid en intressant utvandring till skogarne omkring staden Jaen, der han upptäckte nya slag af Cinchona; och sedan han utslätt mycket af dessa ensamma och ödsliga landskapers heta klimat, och beundrat den på nya slag af Jacquinia, Godoya, Porteria, Bougainvillea, Colletia och Pisonia rika vegetationen, passerade våre Resande för femte gången de Andiska Cordillererna, för att genom Montan återvända till Peru.

De bestämde den punkten, der Boussolen ifrån Borda wisade afwilingens Zeropunkt, fastän under 7:de graden södra latituden.

De undersökte Grufworna wid Hualguayof, der man finner silfwer i stora mäsor 2000 famnar öfwer hafsnan. Grufwor, af hwilka några innehölo metallrika gångar af förstenade musflor, och som, jemte dem i PESCO och Huantajayo nu äro de rikaste i Peru.

Ifrån Caxamarca, som är så berömd för sina Bad och Ruinerna af Atahualpas Palats, begåfwo de sig till Truxillo, i hwars grannskap spåren synas efter den oerhördt stora Peruvianska staden Mansiche, prydd med Pyramider, af hwilka man uti en i adertonde sekellet upptäckte för mer än 4 millioner livres prägladt guld.

Det

Det war wid detta westliga nedstigande utför Anderne, som wåre Resande för första gången njöto den öfverraskande åsynen af det Stilla Hafwet och den långa och trånga dalen, hwars innewånare ej weta af regn och åffa, och der under ett lyckligt klimat det absolutaste och för menniskor farligaste wäld, Theocratiens sjelf tyckes efterapa naturens wälgörenhet.

Ifrån Truxillo reste de till Söderhafswets ofruktbara kuster, som fördom bleswo så fruktbara genom befruktandet af Yngas kanaler, af hwilka nu endast bedröfliga lemningar återstå. Efter deras ankomst till Lima, dit de tagit wägen genom Santa och Guarmen, qwarblefwo de några månader i denna Perus intressanta hufwudstad, hwars innewånare utmärka sig genom sin listiga karaktär och sina liberala tänkesätt.

Herr

Herr von Humboldt war så lycklig i hamnen Callao de Lima att temligen noga kunna observera slutet af Merkurii genomgång, en omständighet, som war så mycket lyckligare, som den tjocka dimman, hwilken denna årstiden wisar sig, ofta på tjugu dagar bortskymmer Solen. Han blef ganska mycket förundrad i Peru, som ligger så oerhörde långt ifrån Europa, att der finna de nyaste littereriska produkter i Aymien, Mathematiken och Fysiologien, äfwenledes undrade han på invånarnes förståndswerksamhet, ehuru de i Europa allmänt anses för wärlige.

År 1803.

I Januari 1803 stego wåre resande om bord på den Kongl. Korvetten Castora och begåfwo sig till Guayaquil, en resa, hwilken wid gynnande wäderlek är gjord på tre högst fyra dagar, då deremot återresan ifrån Guayaquil fordrar så många månader. I denna förstnämnda hamn, som ligger wid stranden af en oerhördt stor flod, der fruktbarheten på Palmträd, Plumeria, Tabernamontana och Bananasträd wisar sig i en pragt, som öfvergår all beskifning, war det, som de hwart ögonblick hörde dånet af Vulkanen Cotapaxi, hwilken den 6 Januari 1803 tog ett förfärligt utbrott.

De afreste genast, för att i nejden wara vittnen till des förödelser, och för andra gången få besöka
 ho

Honom; men den cwäntade tidningen om Fregatten Atlantes snara afresa, och owissheten att på flera månader finna något annat tillfälle, twingade dem, att åter wända om, sedan de alldeles utan nytta i åtta dagar warit blottställda för Babaonos, Ugi-bars och Moskiternes stickande och bitande.

De gjorde en lycklig resa af 30 dagar på Stilla Hafwet till Acapulco, en westlig hamn i Konungariket Nya Spanien, som är så berömd genom en skön och förträfflig Bafin, hwilken tyckes wara uthuggen i granitklipporna, genom jordbäfningarnes håstighet, och eländet hos dess inwånare, som här måste se flera millioner Piastrar inskeppas till Silippinska darne och China; men den är äfwen så bekant för sitt warma osunda klimat.

Here

Herr von Humboldt hade då tänkt att endast några månader dröja qwar i Mexiko och att påskynda sin resa till Europa; den hade redan räckt för länge; instrumenterna började redan råka i oordning. Allt bemödade, att genom nya förskrifna ersätta dem, blef fruktlöst, och derjemte är wetenskapernes framgång i Europa så hastig, att man wid en resa, som warar öfwer fyra år, löper fara, att betrakta fenomenerna ur synpunkter, som upphöra att wara intressanta i det ögonblick, som arbetet framlägges för Publikum.

Herr von Humboldt smickrade sig med det hopp, att i Augusti eller September månad åter kunna wara i Frankrike, men det förtrollade behaget af ett så skönt land, som Nya Spanien, des inwånares stora gästfrihet och fruktan för den i Vera Cruz herrskande

flände pesten, som nästan bortrycker alla dem, som ifrån Juni till Oktober månad komma ned ifrån bergen, alla dessa förenade omständigheter bewekte honom att uppskjuta sin afresa till långt in på wintren.

Sedan de syhelsatt sig med planor, lusten, Barometerens beständiga förändringar, magnetiska fenomen, och i synnerhet med uträkandet af Acapulcos longitud, en hamn, i hwilken två lärde Astronomer, Herrarne Espinosa och Galeano, nyss anställt sina observationer, afreste de tillsammans till Mexiko; de uppstego småningom genom de kyliga dalarne wid Mescala och Papagayo, der Thermometern i fluggan stod på 32 graden Reaumur, och der man far öfwer floden till de höga slätterna wid Chilpanzingo, Tehuilotepic och Tasco.

På dessa höjder, som sträcka sig 6 till 700 famnar öfver wattenytan, började, gynnade af ett swalt och mildt klimat, Ekar, Cypresser och Tallar, samt kulturen af Europeiskt spannmål att froda sig.

Sedan de någon tid uppehållit sig i Bergwerken wid Tasco, de åldsta och fordom de rikaste i Konungariket, och undersökt dessa silfwerstrels natur, som ifrån hård kalksten öfvergå till glittersten och innesatta blodagtig gips, begåfwo de sig genom Cuernaraca och det dimfulla Guachilaque till hufwudstaden Mexiko. Denna stad ligger med sina 150,000 inwånare på det gamla Tenochtitlans mark, imellan sjöarne Texcoco och Xochimilo, sjöar, som astagit, sedan Spanjorerne, för att hindra faran af öfverswämningar, öppnade Bergen wid Cincoq.

Denna stad, genomfluren af åfwen
 så breda som snörråta gator, belägen
 imellan twenne ofantliga med snö be-
 täckta berg, af hwilka det ena, Po-
 pocatepec, en ännu wäldsamare Bult-
 kan har en höjd af 1160 fannar,
 åger ett modereradt angenämt klimat,
 och omgifwen af kanaler, planterade
 alléer och en oändlig mängd små In-
 dianfka byar, kan denna Mexikos huf-
 wudstad ostridigt jemnföras med Eu-
 ropas wackraste städer. Den utmär-
 ker sig åfwen genom stora wetenskaps-
 liga inrättningar, som kunna måta sig
 med flera af den gamla werldens,
 och som i den nyare icke finna sin like.

Den Botaniska trädgården är un-
 der uppsigten af en förträfflig Botani-
 kus, Herr Cervantes. Herr Ses-
 ses expedition, endast och allenast ego-
 nad åt Mexikanska wärtrikets studium,
 och försedd med målare af första rang.

gens; Bergsskolan, för hwilken man har att tacka Bergwerks- CorpSENS frilosighet och Herr d'Elhuyars skapande geni; Målare- Kopparstickare- och Bildhuggare AkademiEN; alla dessa inrättningar utbreda smäl och upplysning i ett land, der kulturens rikedomar swara emot förståndets.

Med de instrumenter, som han tog ur den sköna wid Bergwerks- Skolan befintliga samlingen, fulländade Herr von Humboldt ett widlyftigt arbete öfwer Mexikos longitud, som hittills varit två grader oriktig, hwilket bestruktas af de främdeles enligt Jupiters Drabanter anställda observationer i Havanah.

Efter några månaders wistande i huswudstaden, besökte wåre Resande de berömda Bergwerken wid Moran, och Real del Monte, der Grufgängen ifrån Biscayna redan förwärfwat

Grefsa

Grefwen af Regla flere millioner Piafter; de undersökte stenarterna i Orizaba, som tjente Mexikos fordnä innewånare till kniswar.

Hela detta land, fullt af Basalstenar, Mandelstenar och kalkartade secundära massor, genomskuret af en flod ända ifrån den stora hålan wid Danto till Actopans porfyr Grufwor, framställer de intressantaste fenomenen för Geologiens fenomen, som nyligen blifwit analyserade af Herr del Rio, en Elev af Werner och en af vår tids störste Mineraloger.

Wid återkomsten ifrån expedition till Moran, i Juli månad 1803, företogo de en ny resa till södra delen af Konungariket. De rigtade sina forskningar först på Huchuetoca, der man, medelst en kostnad af 6 millioner Piafter gjort en öppning i berget

Sincoq, för att leda watten ur dæ-
 len wid Mexiko till floden Montezu-
 ma. De gingo in genom Queretaro,
 der Abbé Chappe varit år 1700,
 genom Salamanca och de fruktbara
 slätterna wid Tlapuato till Guana-
 ruato, en stad med 50.000 innewå-
 nare, som ligger inuom en trång plats,
 och är berömd för sina Bergwerk, som
 äro mycket indrägtigare och betydli-
 gare, än de i Potosi nästan varit.

Grefwe Walenzianas Berg-
 werk, som gaf tillfälle till uppbyggan-
 de af en betydande stad på en kulle,
 der 30 år förut getter betade, har nu
 ett djup af 1840 fot. Det är det
 djupaste och rikaste Bergwerk på den
 lända delen af jorden; egarens årliga
 inkomst har sedan det upptäcktes al-
 drig varit mindre, än 3 millioner Liv-
 res tournois, men stundom stiger sum-
 man till 5 och 6 millioner.

See

Sedan de i twenne månader ansållt mätningar och geologiska undersökningar, och noga pröfwat baden i Comagillas, hwilkas temperatur är 11 grader Reaumur högre, än den är på de Filippinska öarne, hwilka Sonnerat anser för de varmaste på jorden, begåfwo sig wåre Resande genom dalen wid S. Yago, der man anser åtskilliga sjöar på spetsen af Basaltbergen för äfwenfå många Kraterer efter utstökade Vulkaner, till Balladolid, hufwudstaden i det fordna Konungariket Michoacan.

Derifrån gingo de, oaktadt det oupphörliga höstregnet, genom Patzquaro, som ligger wid stranden af en widsträckt sjö, nedåt Kusterna af Stilla Hafwet, till Jorullos slätter, der år 1759 på en enda natt, wid en af de största Katastrofer, som jordklotet nånsin undergått, en Vulkan af 1494

fots högd uppsteg ur jorden; en Vulkan, som war omgifwen af mer än 2000 ännu rölande små öppningar. De nedstego till ett perpendikulärt djup af 258 fot i den stora Vulkanens brinnande Krater, och sprungo öfwer remnor, som utdunstade antända swafwelagtiga wattendämnen; kämpande med många faror, för den basaltiska och stentiska lawans bräcklighet, kommo de nästan till botten af Kratern, hwars med kolsyra utomordentligt blandade luft af dem analyserades.

Ifrån Riket Mechocan, en af de behagligaste och fruktbaraste länder i Indien, wände de om till Mexiko, öfwer den höga slätten wid Toluca, der de måtte snöberget af samma namn, och uppstego på dess högsta spits, Pico wid Fraide, som höjer sig mer än 2364 famnar öfwer wattenytan; de besökte
åf

äfwen i Toluckan och besägo det berömda Hand-trädet, Herr Cervantes Cheiranthostaemon; ett slag, som wisar ett fenomen, nästan ensamt i sitt slag, emedan från de äldsta tider blott ett enda individuum existerat af det-samma.

Då de återkommit till Mexiko, qwarblefwo de några månader derstädes, för att sätta i ordning sina i synnerhet på gräsörter rika Herbarier, och sina geologiska samlingar, för att göra en kalkül öfwer de detta året gjorda barometriskä och trigonometriska mätningar, och i synnerhet för att låta afstefna kartorna till den geologiska Atlas, som Herr von Humboldt ärnar utgifwa.

Just detta wistande skaffade dem tillfälle att biwista uppresandet af Konungens kolossala Buste till häst, som
en

en enda Konstnär, Herr Tolsa, med öfvervinnande af de swårigheter, om hvilka man i Europa ej kan göra sig något riktigt begrepp, modellerat, gjutit och upprest på en ganska hög piedestals; en Buste, arbetad i den renaste och enklaste stil, som till och med skulle vara en prydnad för en af de vackraste huswudstäder i den gamla werlden.

År 1804.

I Januarii månad år 1804
 lemnade våre Resande Mexiko, för
 att undersöka den westra sluttning-
 en af Nya Spaniens Cordille-
 rer; de måtte geometriskt de begge
 Vulkanerne wid Puebla, Popocate-
 pec och Itzaccihuatt; det är den otill-
 gänglige Kratern i den förre, uti
 hwilken, enligt en fabelagtig tradition
 Diego Ordatz nedsänkt sig på li-
 nor, för att hemta upp swafwel, som
 man kan finna öfwerallt på slätterna
 deromkring.

Herr von Humboldt fann, att
 just denne Popocatepecs Vulkan, på
 hwilken Herr Sonnenschmidt, en
 ifrig och oförtruten Mineralog, wåga-
 de upplåttra 2557 famnar, är myc-
 ket högre än Pico på Orizaba, hwil-
 ket

Det man hittills ansett för den största
 och högsta Kolos i landet Anahuac;
 han måtte äfwen den stora Pyra-
 miden wid Cholula, ett mysteriöst
 arbete, förfärdigadt af obrändt tegel
 och det af Tultequerne, ifrån hwars
 spets man har en skön utsigt öfwer
 de snöbetäckta bergstopparna och Tlax-
 calas intagande slätter.

Efter dessa undersökningar be-
 gåfwo de sig genom Perote till Xa-
 lapa, en stad, som höjer sig 674 fam-
 nar öfwer hafsynan. På denna höjd
 njuter man behagen af alla himmels-
 stref och en temperatur, som är mild
 och ganska målgörande för menskliga
 helsan. Det war här, som wåre
 Resande, gynnade af Herr Thomas
 Murphy, en agtningswård privat
 man, som (hwilket så sällan träffas
 förenadt) förbinder en stor förmögen-
 het

het med smäl för wetenckaperna, funno all möjlig hjelp wid sina forskningar och försöke i de nästgränsande bergen.

Den obehagliga wägen, som för ifrån Kalapa till Perote, går genom nästan ogenomträngliga ek- och tallskogar; denna wäg, som man börjar förwandla i en prägtig landswäg, blef tre gånger nivellerad medelst Barometern. Herr von Humboldt uppnådde, oaktadt den dagen förut fallna höga snön, spetsen af det berömda Cofre, som är 162 fannar högre, än Pico på Teneriffa, hvars läge han genom direkta observationer bestämde.

Han måtte trigonometriskt Pico på Orizaba. Indianerne kalla den Citlaltepelt, emedan de klart skinnande ångorne ur dess Krater på

D

länge

långt håll likna den nedgående Solens sken. Herr Ferrer har anställt ganska noggranna försök öfver dess longitud.

Efter ett intressant wistande i dessa trakter, der i skuggan af Liquidambar och Amyris, Epidendrum vanilla och Convolvulus jalappa, twennene för utförseln ganska wigtiga produkter, blomstra, begåfwo sig wåre Resande åt sidan till hamnen wid Vera Cruz, som ligger imellan rörliga sandkullar, der solstrålarnes återkastande uppväcker en qwäfwande hetta. De undkommo lyckligt pesten, som då gräferade der.

De reste nu på en Spannsk Fregatt till Havanah, för att återtaga sina der år 1800 nerlaggda Herbarier och samlingar. Efter ett två månaders wistande der, affeglade de till
de

de Förenta Staterna; ett håstigt ovä-
der bragte dem i Kanalen wid Ba-
hama i den största fara; stormen was-
rade i hela sju dagar.

Efter 32 dagars resa kommo de
till Filadelfia; de uppehölo sig två
månader här och i Washington, och
reste i Augusti månad 1804 tillbaka
till Europa. De reste öfwer Bor-
deaux, och medförde ett stort antal
teckningar, 35 listor med samlingar
och 6000 växtarter.

Slut.

The first thing I did was to
 go to the bank and see
 how the money was
 getting on. I found
 that it was all right
 and that I had
 enough to last
 for a while. I
 then went to the
 office and saw
 the manager. He
 told me that
 everything was
 going well and
 that I could
 go back to work
 in a few days.

Chas.

www.books2ebooks.eu